

DRUŽBENA STRUKTURA

Se deli na : družbene odnose, družbene vloge, družbene statuse, družbene skupine, organizacije, inštitucije

DR. VLOGE – aktivna vloga

DR. POLOŽAJ – statična zadeva

DR. STATUS – ovrednoten položaj (družba ga postavlja višje ali nižje)

- ljudje s svojim vsakokratnim obnašanjem, delovanjem in medsebojnimi odnosi vzpostavljajo in ohranjajo družbeno strukturo
- družbena struktura je posledica človekovega delovanja

Sestavo določene družbe lahko proučujemo:

- na KVANTITATIVNI RAVNI: zanima nas struktura družbe glede na spol, starost, poklic, izobrazbo,..
- na KVALITATIVNI RAVNI: želimo odkriti naravo družbenih odnosov in vlog, družbenih položajev in slojev ter pomen in vrste družbenih inštitucij

DRUŽBENI ODNOSI:

- za vzpostavitev družbenega odnosa sta potrebna družbeni stik in komunikacija

ZDRUŽEVALNI ODNOSI:

- **sodelovanje** (imajo skupen cilj, večji uspeh je v skupina kjer je sodelovanje prostovoljno)
- **prilagajanje** (pri teh odnosih popuščamo, ker nam tako narekuje dejavnost, ki jo opravljamo z drugimi, prisiljeni smo sklepati kompromise)
- **asimilacija** (ena skupina vsrka vase drugo skupino, prizadeta skupina zgublja svoje značilnosti in se sčasoma popolnoma prilagodi ter prevzame kulturne vzorce prevladujoče skupine) – etnične skupine, narodnostne manjšine, migranti, ljudstva v koloniziranih deželah

RAZDRUŽEVALNI ODNOSI:

- **tekmovanje** (posamezniki se potegujejo za nek cilj, ki ni vsem dosegljiv, ravnajo se po določenih pravilih)
- **nasprotovanje** (posamezniki poskušajo onemogočiti drug drugemu, da bi dosegli svoje cilje)
- **konflikti** (posamezniki ali skupine poskušajo nasprotnika popolnoma onemogočiti, pogosto se uporablja sila ali grožnje)

DRUŽBENE VLOGE

- družbene vloge opredelimo kot celote pravil ali norm v določeni družbi, ki so splošno priznane in sprejete
- za vsako družbeno vlogo velja sklop norm, pravil in od posameznika se pričakuje, da bo ta pravila spoštoval

INTERNALIZACIJA – čustveno sprejemanje norm in z njimi povezanih vlog

KONFLIKTI in NAPETOSTI pri IZVAJANJU DRUŽBENIH VLOG

- **nejasne in slabo opredeljene vloge:** (so tiste, ki jim družba površno opredeli pravila, posamezniki pa si jih razlagajo vsak po svoje – družinska vloga)
- **nasprotna pričakovanja:** (učitelj lahko pričakuje od učenca drugačno vedenje kot njegovi učitelji – tak posameznik je v dilemi, ker imajo različne družbene skupine različna pričakovanja glede igranja določene vloge)
- **preobremenjenost z vlogami:** (je najbolj pogost vzrok konfliktov, saj ljudje nismo kos vsem družbenim vlogam – zaposlena starša težko igrata obe vlogi)

DRUŽBENI STATUSI ali POLOŽAJ

- povezan je z **ekonomskimi dobrinami** (dohodek, bogastvo), **družbeno močjo** ter s **stopnjo ugleda in spoštovanja**
- z družbenim statusom označujemo različno razvrščene in vrednotene družbene položaje

OBLIKOVANJE DRUŽBENEGA STATUSA

PRIPISANI DRUŽBENI STATUSI

- se prenašajo iz generacije v generacijo
 - **determinante:**
- * **etnično in rasno poreklo ter verska pripadnost** (najvišji status imajo bele rase, ki so protestantske veroizpovedi, nato katoličani, Židje in pripadniki nebelih rasnih skupin – Indijanci, črnci, Azijci)
- * **družinsko poreklo** (nam priča o slojevski pripadnosti posameznikov)
- * **spol** (moškemu spolu se prepisuje višji družbeni status)
- * **starost** (mladostniki in učenci imajo drugačen položaj kot odrasli in zaposleni, prav tako upokojenci)

PRIDOBLJENI DRUŽBENI STATUSI

- odvisni so od prizadevanj, znanja, sposobnosti, delavnosti in drugih osebnostnih značilnosti posameznika
 - **determinante:**
- * **izobrazba** (pomemben je tudi sloves in ugled izobraževalne ustanove, poleg stopnje formalne izobrazbe)
- * **poklic**

STATUSNI SIMBOLI

- kažejo se v zunanjih znamenjih, prek katerih prepoznavamo posameznikov družbeni status
- **simboli:** materialne dobrine – hiše, avtomobili, jahte, način oblačenja, obiskovanje družabnih klubov

POLOŽAJNO NESKLADJE ali **STATUSNA INKONSISTENCA** – če ekonomske dobrine, družbena moč in ugled med seboj niso usklajeni

DRUŽBENE SKUPINE

- sestavljata jo najmanj dva ali pa več posameznikov, ki so med seboj povezani
- za nastanek in obstoj skupine sta pomembna notranja povezanost

DEJAVNIKI DRUŽBENE POVEZANOSTI ali KOHEZIVNOSTI SO:

- **skupna dejavnost** – potrebe in interesi posameznikov
- **občutek pripadnosti ali identifikacija** – čustvena navezanost in istovetenje s skupino
- **skupna stališča, vrednote in norme**

PRIMARNE in SEKUNDARNE SKUPINE

PRIMARNE SKUPINE

- temeljijo na čustveni pripadnosti skupini in navezanosti posameznika nanjo
- prevladujejo odnosi **medsebojnega zaupanja, pomoči, ljubezni in spoštovanja**
- posamezniku omogočajo vključevanje v širšo družbo
- posredujejo družbene norme in vrednote
- razvijajo občutek pripadnosti ožjim in širšim družbenim skupinam
- opravljajo tudi funkcijo družbenega nadzora
- sem spadajo družine, skupine vrstnikov in prijateljev, soseščina, skupine sodelavcev

SEKUNDARNE SKUPINE

- temeljijo na **neosebni, posredni in formalno urejenih odnosih**
- nastajajo na temelju posebnih ciljev
- člani imajo specializirane družbene vloge
- prevladujejo odnosi podrejenosti in nadrejenosti
- sem spadajo šole, podjetja, vojašnice, politične stranke

FORMALNE in NEFORMALNE SKUPINE

FORMALNE DRUŽBENE SKUPINE

- so organizirane
- imajo posebno funkcijo, ki je formalno določena s pravili
- formalni način vodenja
- vstopni in izstopni pogoji za člane
- posebno ime in razpoznavni znaki

NEFORMALNE DRUŽBENE SKUPINE

- so naključne skupine (skupine prijateljev, znancev, ulične klape)
- nimajo formalnega vodstva in organizacije

DRUŽBENE ORGANIZACIJE

- so formalne družbene skupine, v katere se ljudje povezujejo zaradi **doseganja skupnih ciljev in zadovoljevanja skupnih potreb**
- posameznik ima le eno izmed družbenih vlog
- članstvo je nadomestljivo
- so trajne
- zanje je značilna posebna notranja strukturiranost

MAX WEBER

- bil je prepričan da birokratske organizacije zavzemajo vodilno vlogo
- takšna vloga organizacije izhaja iz procesa racionalizacije
- racionalno delovanje predpostavlja jasno opredeljene cilje in poti za doseganje teh ciljev
- s procesi racionalizacije se krepijo procesi birokratizacije

ZNAČILNOSTI BIROKRATSKE ORGANIZACIJE:

- hierarhična struktura (zagotavlja maksimalno učinkovitost dela in odgovornost uslužbencev)
- jasno porazdeljene delovne obveznosti
- brezosebnost v opravljanju dela
- ustrezna izobrazba
- delo temelji na vnaprej določenih postopkih, ki so zapisani in dokumentirani
- politika je ločena od uprave

DOBRE STRANI BIROKRATSKIH ORGANIZACIJ:

- so točne
- hitre
- predvidljive
- cenene
- učinkovite

SLABE STRANI BIROKRATSKIH ORGANIZACIJ:

- problemi z brezosebni odnosom uslužbencev do ljudi

- problem razosebljanja ljudi

ROBERT MERTON

- dokazal je da je birokratska organizacija nefunkcionalna
- birokratski postopki se obrnejo proti sami organizaciji in ogrozijo njene cilje

ČLOVEK ORGANIZACIJE – je oseba, ki je popolnoma predana delu za organizacijo in lastne interese posveti z interesi in potrebami organizacije, v kateri je zaposlena

TOTALNA ORGANIZACIJA

- je organizacija, v kateri živi in dela večje št. posameznikov, ki so izolirani od širše družbe za daljše časovno obdobje in preživljajo formalno organizirano obdobje svojega življenja
- ta pojem je uvedel Goffman
- sem sodijo psihiatrične bolnišnice, vojašnice, taborišča, zapori, samostani
- v teh ustanovah mora oseba prevzeti novo identiteto in opustiti vse prejšnje vloge
- posameznik mora v tej organizaciji sprejeti uniformo, ime zamenjati s številko
- največkrat prevzganje ni uspešno, kriminalci po prihodu iz zapora se ponavadi vrnejo na pot kriminala

5 TIPIČNIH NAČINOV REAGIRANJA PO GOFFMANU:

- **umik vase** (minimalni stiki z ljudmi, posameznik se ne briga za okolico, ne odvrta pozornosti proti drugim)
- **upornišvo** (sovraštvo do ustanove, različne terapije, poskuša onemogočiti ustanovo, za upornike so predvidene stroge sankcije – samice)
- **kolonizacija** (počasi se prilagaja na sistem totalne organizacije)
- **spreobrnitev** (upošteva pravila, postane vzoren član)
- **prilagoditev** (je hladnokrven, ne izstopa, ne povzroča težav, upošteva pravila, ni pa nujno da se strinja z njimi)

DRUŽBENE INSTITUCIJE

- sistem varovanih vlog, odnosov in norm, prek katerih ljudje zadovoljujejo vse pomembne družbene in individualne potrebe
- so trajne družbene tvorbe, ki omogočajo neprekinjenost družbenega življenja
- utrjujejo obstoječe družbene odnose, vloge in družbeno življenje
- izvajajo funkcijo družbenega nadzora
- dr. institucije so strukturirane

DRUŽBENI SISTEMI

- v okviru dr. sistemov ljudje zadovoljujejo individualne in družbene potrebe, ki zagotavljajo preživetje in razvoj družbe
- dr. sistemi so lahko manjše plemenske skupnosti ali pa velike, kot so narodi in države

DRUŽBENA MOČ

- pomeni možnost, da posameznika ali skupina ljudi uveljavi svoje interese v družbi, čeprav proti volji drugih ljudi
- od moči posameznika ali skupine je odvisno, kateri interesi bodo prevladali
- moč ljudem omogoča ali onemogoča, da oblikujejo svet po lastnih željah